

Presuda u slučaju

Pellegrini protiv Italije

20. jul 2001.

(predstavka broj 30882/96)

1. Činjenično stanje

Podnosilac predstavke, g-đa Pelegrini, italijanski je državljanin.

Podnosilac predstavke se venčala sa g. Gigliozzi-jem 1962. godine u crkvenoj ceremoniji koja je bila punovažna po Građanskom zakonu. Ona je 1987. godine prvostepenom sudu u Rimu podnela zahtev za sprovođenje sudske rastave. Postupak je okončan presudom od 2. oktobra 1990. godine, u kojoj je prvostepeni sud naložio bivšem suprugu podnosioca predstavke da joj plaća izdržavanje u mesečnim ratama.

U međuvremenu, 20. novembra 1987. godine, podnosilac predstavke je pozvana da se pojavi pred Okružnim crkvenim sudom Latium-a u rimskom Vikarijatu ``da bi svedočila u bračnom slučaju Gigliozzi-Pellegrini``. Ona je zakazanog datuma došla u sud i tamo je obavještena da je njen suprug podneo zahtev proglašenje braka ništavim, jer su supružnici u bliskom srodstvu. Dajući iskaz pred sudijom, ona je priznala da je bliski rođak svog supruga, ali nije mogla da kaže da li je u vreme venčanja dobila posebnu dozvolu. Podnosilac predstavke je 12. decembra 1987. godine dobila obavještenje iz registra crkvenog suda da je 6. novembra 1987. godine po ubrzanom postupku brak proglašen ništavim, jer su supružnici u bliskom srodstvu.

Ona se na presudu crkvenog suda žalila sudu Rota Romana (crkveni apelacioni sud). Glavna osnova za njenu žalbu su bile povrede njenog prava na odbranu i načela jednakosti strana u postupku, jer je bila pozvana da se pojavi pred crkvenim sudom, a da prethodno nije bila obavještena o zahtevu za proglašenje braka ništavim niti na kojoj osnovi je on podnešen. Štaviše, ona nije imala pomoć pravnog zastupnika. U presudi od 13. aprila 1988. godine, koja je registru crkvenog suda predata 10. maja 1988. godine, Rota Romana je potvrdila odluku o proglašenju braka ništavim, jer su supružnici u bliskom srodstvu. Zahtev podnosioca predstavke da dobije kopiju cele presude je odbijen i dat joj je samo tekst relevantnih odredbi.

Bivši suprug podnosioca predstavke joj je u septembru 1989. godine predao poziv da se pojavi pred Apelacionim sudom u Firenci u vezi sa njegovim

zahtevom da se naloži izvršenje presude suda Rota Romana. Podnosilac predstavke je prisustvovala postupku i zahtevala poništavanje te presude na jer su njena prava odbrane bila povređena. Ona je istakla da nije dobila kopiju zahteva za proglašenje braka ništavim niti je videla spise slučaja.

Apelacioni sud u Firenci je 8. novembra 1991. godine naložio izvršenje presude suda Rota Romana. On je zaključio da je činjenica da je 1. decembra 1987. godine podnosilac predstavke dala iskaz dovoljno da zaštiti jednakost stranaka u sporu, da je ona slobodnom voljom odlučila da pokrene postupak pred sudom Rota Romana i da je pred tim sudom bila u mogućnosti da koristi svoja prava odbrane ``nezavisno od posebnih aspekata postupka kanonskog prava``. Podnosilac predstavke se žalila Kasacionom sudu, opet na osnovu toga da su u postupku pred crkvenim sudom bila povređena njena prava odbrane, utoliko što joj nisu date detaljne informacije ni o zahtevu za proglašenje braka ništavim niti o njenom pravu na pomoć od stran pravnog zastupnika. Ona je takođe tvrdila da izgleda da Apelacioni sud nije ispitaio spise slučaja u postupku pred crkvenim sudovima i da ta činjenica može da pruži dokaze u korist njenih tvrdnji. Dalje, njen zahtev registru crkvenog suda za kopiju spisa slučaja u postupku za proglašenje braka ništavim, koje je ona želela da podnese Kasacionom sudu, bio je odbijen.

Kasacioni sud je 10.marta 1995. godine odbio njenu žalbu, smatrajući da je u postupku pred crkvenim sudovima bilo poštovano načelo jednakosti stranaka u sporu. On je dodao da postoji pravilo da, iako pomoć pravnog zastupnika po kanonskom pravu nije obavezna, nije ni zabranjena; i da je prema tome podnosilac predstavke mogla da zahteva pravnu pomoć. Kasacioni sud nije komentarisao propust da se na zahtev podnosioca predstavke predaju spisi slučaja u crkvenom postupku.

2. Odluka Suda

Podnosilac predstavke se žalila na povredu člana 6 Evropske konvencije jer su italijanski sudovi naložili sprovođenje odluke o proglašenju braka ništavim, koju su doneli crkveni sudovi u postupku u kome su njena prava odbrane bila povređena.

Sud je kao prvo primetio da su vatikanski sudovi brak proglasili ništavim, što je sprovedeno po nalogu italijanskih sudova. Pošto Vatikan nije ratifikovao Konvenciju, a predstavka je podneta protiv Italije, zadatak Suda nije bio da utvrdi da li je crkveni sud ispunio uslove člana 6. Konvencije, već da razmotri da li su italijanski sudovi sa dužnom pažnjom proverili da li su jemstva člana 6. Konvencije u postupku o kome je reč bila poštovana, pre nego što su naložili sprovođenje odluke. Sud je objasnio da je takvo preispitivanje neophodno kada odluka, čije se sprovođenje zahteva, potiče od sudova zemlje koja nije primenila Konvenciju,

naročito kada se zahteva sprovođenje odluke u vezi sa pitanjima od velike važnosti za strane u sporu.

Sud je ispitao razloge za odbijanje žalbi podnosioca predstavke u pogledu crkvenog postupka koje su dali Apelacioni sud u Firenci i Kasacioni sud. On je primetio da ne izgleda da su italijanski sudovi pridali bilo kakvu važnost činjenici da je podnosilac predstavke bila lišena mogućnosti da vidi dokaze na koje se pozvao njen bivši suprug i (navodni) svedoci. Pravo na jednakost strana u sporu uključuje mogućnost koju u načelu treba da ima svaka strana u postupku, bilo krivičnom ili građanskom, da ispita i ospori bilo koji dokaz ili primedbu podnetu sudu, da bi uticala na njegovu odluku. Ta mogućnost ne može biti uskraćena, kako je vlada tvrdila da treba da bude, na osnovu toga da podnosilac predstavke nije mogla da se brani u pogledu zahteva za proglašenje braka ništavim, pošto je bio zasnovan na neospornoj objektivno proverivoj činjenici. Načelo je da isključivo strane u sporu treba da odluče da li je potreban odgovor na dokaze druge strane ili svedoka.

Uz to, Sud je smatrao da je podnosiocu predstavke trebalo da bude obezbeđena pomoć pravnog zastupnika, ako je tako želela. Crkveni sudovi je trebalo da pretpostave da podnosilac predstavke, koja nije bila pravno zastupana, nije upoznata sa sudskom praksom u pogledu pravne pomoći u postupcima po kanonskom pravu. Kako je podnosilac predstavke bila pozvana da se pojavi pred crkvenim sudom bez prethodnog znanja o svrsi postupka, sud je imao obavezu da je obavestio o njenom pravu da zahteva pomoć pravnog zastupnika pre nego što je došla u sud da svedoči. U tim okolnostima, Sud je zaključio da italijanski sudovi nisu obezbedili da podnosilac ima pravično suđenje u crkvenom postupku, pre nego što su izdali nalog da se sprovede presuda suda Rota Romana. Stoga je došlo do povrede člana 6, stav 1. Evropske konvencije o Ljudskim pravima.

Član 41.

U skladu sa članom 41. Konvencije, Sud je podnosiocu predstavke dodelio 10 000 000 italijanskih lira (ITL) na ime nematerijalne štete i 18 253 940 ITL na ime troškova postupka.

3. Komentar

O odluci o prihvatljivosti ove predstavke izvešteno je u broju 9. ovog Biltena.

Sud je ranije razmatrao situaciju u kojoj je na obaveze države po Konvenciji uticao njen odnos prema sudskim procesima u tuđoj nadležnosti. Slučaj Drozd i Janousek protiv Francuske i Španije, 26. jun 1992. godine, se odnosio na pritvor podnosilaca

predstavke u tim dvema državama zbog osuda u Andori, koja u to vreme nije bila potpisnica Evropske konvencije o Ljudskim pravima. Sud je smatrao da sadašnja tendencija da se međunarodna pravna saradnja osnaži ne može države osloboditi obaveze da odbiju saradnju, ako se ispostavi da je osuda posledica flagrantnog lišavanja pravde. Države zbog ekstrateritorijalne primene obaveza po Konvenciji takođe ne smeju da lica u okviru svoje nadležnosti pošalju na mesta na kojima bi bila u opasnosti da budu podvrgnuta nečovečnom i ponižavajućem postupanju ili uslovima zabranjenim članom 3. (Soering protiv Ujedinjenog Kraljevstva, 7. jul 1989.); na kojima bi njihov moralni i fizički integritet mogao biti povređen na način koji nije opravdan po drugom stavu člana 8. (Bensaid protiv Ujedinjenog Kraljevstva, 6. februar 2001.); ili na kojima bi bila podvrgnuta sudskim procedurama koje flagrantno krše jemstva člana 6. Konvencije. Do ovih situacija dolazi većinom u slučajevima imigracije i ekstradicije.

Presuda u slučaju Pellegrini je naročito važna za zemlje članice Evropske unije, koje su po Regulativi Evropske unije broj 1347/2000 (poznatom kao Brisel II) obavezne da uzajamno sprovode presude u bračnim sporovima. Ova Regulativa čini deo takozvane "acqluis communautaire" koju će države, koje se u narednim godinama pridruže Evropskoj uniji, morati da usvoje. Evropski sud za Ljudska prava je takođe u više slučajeva razmatrao odnos između drugih međunarodnih ugovornih obaveza i Evropske konvencije o Ljudskim pravima. U slučaju Ignaccolo Zenide protiv Rumunije, od 25. januara 2000., Sud je utvrdio da je dosšlo do povrede člana 8. Konvencije jer država nije sprovela presudu donešenu u skladu sa Haškom konvencijom o građanskim aspektima međunarodnih otmica dece.

U vezi sa međunarodnim organizacijama Sud je smatrao da "kada države osnuju međunarodne organizacije, ili mutatis mutandis međunarodne sporazume, radi saradnje u određenim poljima delovanja, može se postaviti pitanje zaštite osnovnih ljudskih prava. Može biti protivno cilju i svrsi Konvencije, ako bi države ugovornice time bile oslobođene od odgovornosti po Konvenciji u polju delovanja pokrivenog takvim sporazumom". (T.I. protiv Ujedinjenog Kraljevstva, presuda od 7. marta 2000. godine, vidi takođe slučaj Njaite i Kennedy protiv Savezne Republike Nemačke od 18. februara 1999., M. protiv Savezne Republike Nemačke 64 DR 148). Načelo je trenutno predmet daljeg razmatranja u vezi sa slučajem Banković i drugi protiv NATO država članica Saveta Evrope, u vezi sa NATO bombardovanjem zgrade Radio-televizije Srbije u Beogradu).

Zahvaljujemo Kancelariji Saveta Evrope u Beogradu na ustupanju

**prevoda presuda Evropskog suda za ljudska prava za potrebe ove baze
Prevod preuzet iz knjige "ODABRANE presude I" / Evropski sud za
ljudska prava; (urednik Vladan Joksimović; prevod Danica Kraljević,
Predrag Sibinović ; stručna redakcija prevoda Tatjana Papić). - Beograd:
Savet Evrope, Kancelarija u Beogradu, 2005 (Beograd: Dosije). ISBN 86-
84437-27-6**

**CIP - Katalogizacija u publikaciji Narodna biblioteka Srbije, Beograd
347.951:341.645(4)**